

ضرورت تهیه شناسنامه اشیاء موزه‌ای

تهیه و گردآوری اطلاعات دقیقی از اشیاء در قالب شناسنامه اشیاء موزه‌ای، یک اقدام حفاظتی و همچنین توسعه راه کارهای مؤثر برای گردش و مبادله اطلاعات میان سازمان‌ها و نهادهایی است که قادرند در صورت بروز آسیب و خطرات ناشی از سرقت به بازیابی آنها کمک کنند.

در این راستا در جهت حفاظت پیشگیرانه، یکی از برنامه‌های جدی موزه‌ها تلاش برای ارتقاء سطح آگاهی عمومی کارشناسان و کارکنان موزه در خصوص ضرورت مستندنگاری و تهیه اطلاعات کافی و استاندارد درباره اشیاء است.

این ضرورت‌ها سبب شد تا کمیته مستندسازی شورای بین‌المللی موزه‌ها (CIDOS) قطعنامه‌ای را برای اجرای حفاظت پیشگیرانه از گزند آسیب‌های فیزیکی تصویب کند. به موجب آن موزه‌ها باید قادر باشند از نظام اطلاعاتی خود داده‌هایی را که ترجیحاً طبق استاندارد شناسنامه اموال بدست آمده‌اند در اختیار بگذارند تا در صورت بروز آسیب‌های ناشی از سرقت یا غارت شیء، به شناسایی آن کمک کنند.

پس از آن کمیته مستندسازی شورای بین‌المللی موزه‌ها، از طرح تهیه شناسنامه اشیاء موزه‌ای پشتیبانی کرد و کمیته اجرایی ایکوم نیز این قطعنامه را پذیرفت.

طبقه‌بندی اطلاعاتی شناسنامه اشیاء موزه‌ای:

معمولاً شناسنامه‌ها را به‌صورت ترکیبی از جدول، متن و تصویر تهیه می‌کنند. طبقه‌بندی اطلاعات شناسنامه‌ها به‌گونه‌ای انتخاب می‌شود که برای کاربران گوناگون مثلاً موزه‌داران، مرمت‌گران، گروه حفاظت فیزیکی، پلیس بین‌الملل، ارزش‌گذاران آثار هنری، پژوهش‌گران و ... قابل استفاده باشد.

اطلاعات مندرج در شناسنامه اشیاء موزه‌ای شامل:

- اطلاعات سازمان: ردیف، کد مجموعه، شماره برجسب، موزه یا سازمان دریافت کننده، نحوه تهیه مجموعه، کارشناس بررسی کننده، نام تاییدکننده، تاریخ تایید و ...

- اطلاعات ساختاری: عنوان یا نام اثر، نوع شیء، جنس، تکنیک ساخت، ابعاد، امضاء و نشان‌سازنده، علایم مشخصه و ...

- اطلاعات پژوهشی: تاریخ یا دوره خلق اثر، منابع مکتوب مرتبط، محل ساخت، ارجاع به مجموعه‌های دیگر، تهیه تصویر واضح از شیء، دوره‌های نمایشگاهی و ...

- اطلاعات حفاظتی و مرمتی: بیان آسیب‌های وارده، اولویت مرمت، حفاظت ویژه، مکان‌یابی در مخزن و ...

لازم به یادآوری است هنگام تکمیل شناسنامه‌ها برخی از این اطلاعات ممکن است کم یا زیاد باشند. شناسنامه‌ها با توجه به مجموعه‌های اشیاء تهیه و تنظیم می‌شوند.

ویژگی‌های شناسنامه

به‌طور کلی شناسنامه یک اثر موزه‌ای باید ساده و مختصر، گویا و مفید، جامع و کامل باشد و از دو منظر فرم و محتوا نیز مورد بررسی قرار گیرد. قابلیت پاسخ دادن به پرسش‌های احتمالی از ویژگی‌های شناسنامه اشیاء می‌باشد.

مستندنگاری و تهیه شناسنامه آثار تاریخی - هنری گامی مهم در حفاظت پیشگیرانه

کرم میرزایی - کارشناس موزه‌داری

تعاریف

اموال موزه‌ای: به مجموعه اشیایی گفته می‌شود که از نظر فرهنگی، هنری و تاریخی ارزشمند بوده و موزه‌ها وظیفه نگه‌داری، معرفی و پژوهش آنها را بر عهده دارند.

حفاظت پیشگیرانه: به مجموعه عملیاتی گفته می‌شود که به پایداری شیء کمک کند و سرعت روند تخریب و فرسایش را کاهش دهد.

شناسنامه اموال موزه‌ای: شناسنامه اموال موزه‌ای ابزار اطلاعاتی ساده‌ای است که با استفاده از اسناد و مدارک، اطلاعات یک اثر موزه‌ای را به‌طور مختصر و کامل بیان و انتقال می‌دهد.

شناسنامه اموال، یک معیار بین‌المللی است برای ارایه حداقل اطلاعات لازم جهت شناسایی آثار فرهنگی - هنری، که با همکاری نهادها، موزه‌ها، نیروهای امنیتی و حفاظتی، گمرک، حراجی‌های هنری، موسسات بیمه‌ای و ارزیابان آثار هنری و عتیقه‌جات تهیه می‌شود.

معیارهای بین‌المللی شناسنامه اموال: شناسنامه اموال یک معیار بین‌المللی است که آن را می‌توان بر حسب کاربردهای گوناگون به صورت ذیل تعریف کرد:

به‌عنوان فهرستی از اطلاعات مورد نیاز برای مستندسازی اموال مسروقه یا گم شده، به‌عنوان معیاری برای مستندسازی که در برگزیده حداقل اطلاعات لازم برای شناسایی شیء باشد، به‌عنوان یکی از ارکان اساسی گسترش شبکه‌های اطلاعاتی که امکان مبادله سریع جزئیات اطلاعات مربوط به اشیاء را برای سازمان‌های گوناگون فراهم می‌کند و همچنین به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های بسیار مهم آموزشی مستندسازی آثار فرهنگی - هنری است.

مقدمه

در یک پروژه استاندارد علمی، مستندنگاری و گردآوری اطلاعات، جایگاه ویژه‌ای دارد که توسط متخصصان آشنا و در همه علوم انجام می‌گیرد. به طوری که در واقع مستندنگاری جزو مراحل پایه و نخستین در هر پژوهشی است. در حقیقت بدون گذر از این مرحله، نمی‌توان پروژه را با موفقیت به پایان رساند.

جایگاه مستندنگاری در زمینه موزه‌داری و حفاظت و مرمت اشیاء، مشابه دیگر طرح‌های علمی است. در این گونه پروژه‌ها، نوع بازدید و بررسی کارشناسانه، اهداف، گردآوری اطلاعات و مشاهده مستقیم شیء و اظهار نظر درباره ویژگی‌های فنی، هنری و قدمت تاریخی آن در محدوده خواسته شده است.

هدف از مستندنگاری تهیه گزارش از وضع موجود و گردآوری اطلاعات و مشاهده اثر برای ارائه پیشنهاد در جهت پیشگیری از آسیب‌ها و نگهداری بهتر از اشیاء موزه‌ای است. هدف نهایی از مستندنگاری تهیه و تکمیل شناسنامه اشیاء موزه‌ای است. اطلاعات اشیاء موزه‌ای معمولاً به روش‌های شفاهی، نوشتاری و دیجیتالی به مخاطبان و مراجعه‌کنندگان ارائه می‌شوند. بهترین حالت ارائه اطلاعات به پژوهشگران و بازدیدکنندگان به‌صورت دیجیتالی و رایانه‌ای است. زیرا در کمترین زمان و با بهترین کیفیت اطلاعات منتقل می‌شود. اما اکنون این امکان برای همه موزه‌ها فراهم نیست و بعضی اوقات سندها به صورت نوشتاری تهیه می‌شوند.

موزه‌داران با تهیه مستندات چندرسانه‌ای مانند عکس، فیلم، متن و ... از اشیاء موزه‌ای، امکان بهره‌برداری‌های پژوهشی را برای محققان، مراجعه‌کنندگان و مخاطبان هدف فراهم می‌کنند.

ساختار شناسنامه

- اطلاعات دسته‌بندی شده به گونه‌ای کنار هم چیده شوند که ارتباط منطقی با هم داشته باشند.
- واژه‌های راهنما و کلیدی در اندازه و شکل مناسب طراحی شوند تا به سرعت مورد بررسی قرار گیرند.
- عناوین انتخاب شده مجزا از هم و از نظر فرم و معنا مستقل باشند.
- با توجه به گونه‌شناسی موزه‌ها، طرح شناسنامه باید ترکیبی (جدول دار، تصویری و توصیفی) انتخاب شود.
- اصول زیبایی‌شناختی و جذابیت‌های هنری در طراحی گرافیکی آن به کار رود.
- در طراحی باید تلاش شود تا شناسنامه چند منظوره باشد و از دیدگاه‌های گوناگون مورد بررسی و استفاده قرار گیرد.
- زمینه کاغذ یا مقوای با کیفیت، سفید رنگ و در شناسنامه‌های تهیه شده در اندازه استاندارد باشند.

محتوای شناسنامه

- محتوای اطلاعات هر شناسنامه بستگی به نوع اثر متفاوت است، اما در همه شناسنامه‌های آثار موزه‌ای اطلاعات کلیدی و مشترکی مانند ردیف، کد گروه، شماره موزه‌ای، شماره سازمانی، ابعاد و ... وجود دارد. که باید ثبت شوند.
- اطلاعات استخراج شده بر اساس مشاهده مستقیم و با اطمینان از منابع معتبر ذکر شوند.
- باید در عنوان‌بندی‌ها مثل؛ شیوه‌های به کار رفته، موضوعات و ... از واژه‌های فنی هر گروه از آثار استفاده کرد.
- در بخش شرح اثر، توضیحات باید به اندازه و شامل اطلاعات کلیدی باشد تا شیء را از دیگر اشیاء هم‌سان متمایز کند.
- ادبیات نوشتاری باید ساده، روان و به دور از تکلف باشد، تا کاربر بدون کمترین مشکل بتواند از آن استفاده کند.
- محتوای نوشتاری شناسنامه با جمله‌بندی‌های کامل و روان، رسم‌الخط خوانا، واژه‌های علمی و ... باشد.

اهداف و برنامه‌ها

- اهدافی که موزه‌ها در اجرای برنامه‌های مستندنگاری و تهیه شناسنامه اشیاء دنبال می‌کنند عبارتند از:
 - ایجاد بانک اطلاعاتی از اشیاء و مجموعه‌ها؛
 - آگاهی از وضعیت عمومی اشیاء؛
 - سهولت خدمات پژوهشی به پژوهشگران، محققان و دیگر مراجعان؛
 - رعایت اصول نگهداری و مراقبت از عوامل آسیب‌رسان، با شناخت بیشتر از مجموعه آثار؛
 - اطلاع‌رسانی سریع و به موقع به نیروهای امنیتی هنگام ناپدید شدن شیء؛
 - اطلاع‌رسانی بهتر و به موقع به رسانه‌ها، مطبوعات و ... در صورت نیاز؛
 - مکان‌یابی درست در مخزن؛

- چیدمان و نمایش بهتر اشیاء در سالن‌های نمایش؛
- برنامه‌ریزی برای برپایی نمایشگاه‌های جدید؛
- امکان تفکیک آثار از نظر ساختار اشیاء؛
- تهیه دفتر ثبت اموال و تکمیل آن؛
- دسترسی آسان برای کاربران؛
- دیجیتالی کردن شناسنامه‌ها؛
- تهیه تصویر از نمای اشیاء موزه‌ای؛
- تهیه کاتالوگ اشیاء و مجموعه‌های هنری؛
- مطالعه بر روی آثار و تهیه پرونده پژوهشی برای هر کدام؛
- طراحی پرونده مرمتی و تکمیل آن؛
- مطالعه و بررسی روش‌های نگهداری از آثار به تفکیک؛
- شناسایی و استفاده از امکانات موجود در مخزن و دیگر بخش‌های موزه؛
- راهنما برای طراحی و اجراء سیستم‌های نگهداری؛
- کمک به مکان‌یابی و دسته‌بندی اشیاء موزه‌ای؛
- تکمیل مطالعات و گردآوری پژوهش‌های انجام گرفته؛
- ایجاد وب‌سایت و تهیه اطلاعات در مورد شناسنامه

طبق استانداردهای ایکوم؛

- ارایه و انتشار به‌روز شناسنامه اشیاء به زبان‌های گوناگون و شکل‌های قابل استفاده؛

کتاب‌شناسی

- آئین‌نامه و دستورالعمل‌های بررسی‌های باستان‌شناختی، پژوهشکده باستان‌شناسی، تهران: گنجینه نقش جهان ۱۳۸۳.
- تورنر، رابین، معرفی شناسنامه اموال، برگردان فهیمه رهروان، تهران: نشر میترا تابستان ۱۳۸۶.
- تیونات، جنیفر، ایکوم و شناسنامه اشیاء، خبرنامه ایکوم، دوره جدید، شماره ششم، شماره پیاپی ۲۸، ص ۱۳.
- شه‌میرزادی، طیبه - قریشی، سوسن، آماده‌سازی منابع اطلاعاتی، تهران: نشر کتابدار ۱۳۸۳.
- میرزایی، کرم، پایان‌نامه کارشناسی، بررسی و مقایسه مخازن موزه‌های ایران با معیارهای بین‌المللی با تکیه بر مخزن موزه فرش ایران، مرکز آموزش عالی میراث فرهنگی، ۱۳۸۲.
- نفیسی، نوشین‌دوخت، موزه‌داری، تهران: سمت، ۱۳۸۰.
- وطن‌دوست، رسول - حشمت آزاد، رودابه، اولین بانک اطلاعاتی موزه‌ای برای تابلوهای نقاشی، موزه‌ها، دوره جدید، شماره هفدهم، شماره پیاپی سی و هشتم، ص ۵۴ و ۵۵.

چرا سوابق اقلیمی باید نگهداری شوند؟ و چگونه باید این کار را کرد؟

ترجمه: مهشید ایلخانی

معرفی

ثبت متغیرهای اقلیمی، شاهی بر مراقبت از آثار هنری محسوب می‌شود. دستگاه ترموهیگروگراف^۱ که آرام در گوشه نمایشگاه تیک‌تیک می‌کند، حتی اگر قلم دستگاه با لرزش روی نمودار بالا و پایین برود، باز هم استاندارد حرفه‌ای مؤسسه را نشان می‌دهد. امروزه روش‌های مثل ترموهیگروگراف، که اطلاعات عمومی اقلیم اتاق را هفته‌ای یکبار بطور دستی ثبت می‌کرد، استفاده نمی‌شود، زیرا حسگرهای دیجیتال جایگزین آن شده‌اند. احتمال خطر پاک شدن و از بین رفتن اطلاعات دیجیتال زیاد است با تغییر قالب‌بندی، اطلاعات نیز از بین می‌روند؛ مگر اینکه به

چکیده

علی‌رغم همه دغدغه‌هایی که درباره آسیب‌های وارده به آثار هنری، ناشی از عوامل محیطی وجود دارد، هیچ‌گونه مؤلفه‌ای در دست نیست تا متغیرهای اندازه‌گیری‌شده محیطی را به سرعت تخریب اثر هنری‌ای که در انبار یا نمایشگاه قرار دارد، مرتبط سازد. روش‌هایی که اخیراً برای تعیین معیار مناسب بودن محیط و آسیب‌پذیری آثار پیشنهاد شده‌اند، به داده‌های الکترونیکی دائمی نیاز دارند که البته احتمال دسترسی به آنها بسیار کم است. این مقاله، مروری بر آخرین فناوری‌های ثبت متغیرهای محیطی پیرامون آثار هنری است.